

Asia: VN/24131/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Tulli pitää ehdotettua vapaaehtoisuuteen perustuvaa terveystodistuksen esittämistä kannatettavana toimintamallina. Tällöin ei ole kyse niinkään maahantulon edellytysten tarkastamisesta, vaan lähinnä siitä, mihin menettelyyn maahantulija ohjataan.

Tulli pitää tärkeänä, että virka-apua koskevat säännöksen on kirjoitettu tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Ohjeistus ja informointi ei Tullin näkemyksen mukaan ole toimivaltuuksien käyttämistä, joten niistä ei lakiin tarvitse ottaa mainintaa, sillä ne kuuluvat viranomaisen yleiseen informointi- ja neuvontatehtäviin. Tämän voisi kuitenkin kirjata hallituksen esityksen perusteluihin.

Hallituksen esityksen mukaan Tullin virka-aputehtävät pitäisivät sisällään terveystodistusten ja poikkeusperustaselvitysten tarkastamista sekä matkustajaliikenteen ohjaamista. Lisäksi Tullille ehdotetaan säädettäväksi toimivaltuus estää henkilön tai kulkuneuvon poistuminen, kunnes karanteenipäätös on tehty.

Hallituksen esityksessä esitetään, että todistusten tulee olla luotettavia. Päätöksen terveystodistusten aitoudesta tulee tehdä virkasuhteinen lääkäri karanteenipäätöksen yhteydessä, sillä Tullin henkilökunnalla ei ole koulutusta terveystodistusten oikeellisuuden tarkastamiseen. Ehdotetun 60 b §:n mukaisen poikkeusperusteen osalta voisi olla kuitenkin, toisin kuin terveystodistuksen kohdalla, sujuvinta, että virka-apua antava viranomainen tekee päätöksen asiakirjan luotettavuudesta, eli ketkä matkustajat päästetään jatkamaan matkaa ja ketkä ohjataan terveysviranomaisten luo. Poikkeusperusteena esitetyt selvitykset eivät ole terveystodistuksia, joten Tulli voi arvioida niitä virka-apua antaessaan ilman terveydenhoitohenkilökunnan avustusta.

Terveystodistusten tarkastaminen virka-apuna edellyttää Tullin näkemyksen mukaan sitä, että rajatoimipaikalla on oltava samaan aikaan Tullin henkilöstön kanssa myös terveydenhoitohenkilökuntaa. Tullilla tulee olla muutoinkin hyvät keskusteluyhteydet terveydenhoitohenkilökuntaan esimerkiksi jo käytännön järjestelyiden vuoksi. Rajatoimipaikoilla tulee olla esimerkiksi asianmukaiset tilat, missä matkustajat odottavat karanteenipäätöstä, jos heillä ei ole esittää terveystodistusta. Matkustajaliikenteen valvonnan tulisi myös olla joustavaa niin, että karanteenipäätöstä ei tarvitsisi jäädä odottamaan rajatoimipaikoille, vaan virkalääkäri voisi päästää matkustajan jatkamaan matkaansa esimerkiksi hotelliin tai muuhun majoituspaikkaan. Näin kaikki matkustajat eivät jäisi rajatoimipaikoille esimerkiksi Tullin valvottaviksi odottamaan karanteenipäätöstä.

Matkustajatietojen luovuttaminen riskianalyysiä varten, tai matkustajaliikenteeseen liittyvän riskiarvioinnin tekeminen tartuntatautien paljastamiseksi, edellyttää myös lakiin kirjattavaa toimivaltasäännöstä. Tullin näkemys on, että kaikkien matkustajien tarkastaminen ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista eikä edes mahdollista. Tarkastukset tulee siten pyrkiä kohdentamaan riskiarvioinnin perusteella riskikohteisiin. On kuitenkin huomattava, että Tullin tekemä riskiarviointi ja kohdentaminen matkustajavirtoihin pohjautuu aivan muihin lähtökohtiin kuin tässä laissa tarkoitetaan, mikä vaikuttaa myös Tullin mahdollisuuksiin virka-apua annettaessa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös virka-apua antaville viranomaisille oikeutta estää henkilön tai kulkuneuvon poistuminen, kunnes karanteenipäätös on tehty. Ehdotettu säännös Tullin käsityksen mukaan oikeuttaa käyttämään voimakeinoja, jotta tehtävästä voidaan suoriutua. Hallituksen esityksessä olisi syytä täsmentää voimakeinojen käyttöä näiltä osin. Jos tilanteessa on esimerkiksi aihetta epäillä covid-19 tartuntaa, niin tällaisessa tilanteessa ei voida mennä kontaktiin ilman suojavarusteita. Voimakeinojen käyttöä ohjaavat muun muassa suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate. Lisäksi toimivaltuuksia käytettäessä on aina kunnioitettava perus- ja ihmisoikeuksia.

Tulli ei voi nyt ehdotettavan virka-apusäännöksen nojalla käyttää koiria tartuntatautien tunnistamisessa ja tarkastettavien kohteiden valinnassa. Tullin näkemyksen mukaan tässä yhteydessä olisi myös hyvä säätää Tullin koiratoiminnasta virusten tunnistamisessa, sillä Tulli kouluttaa parhaillaan koiria tunnistamaan covid-19 tautia, ja koiratoiminta voitaisiin ottaa avuksi keväällä 2021, mikä olisi vielä ehdotetun lain suunniteltua voimassaoloaikaa. Tullin koiratoiminnassa on koulutuksesta alkaen mukana THL:n asettama tutkija tutkimusasetelman kautta. Tutkija dokumentoi, analysoi ja raportoi tutkimustietoja THL:lle. Tullin näkemyksen mukaan koirien käytön mahdollisuus tulisi lisätä lakimuutokseen, koska koirien avulla voidaan saada aikaan merkittävää lisäarvoa terveysturvallisuuteen ja testausten kohdentamiseen.

Edellä esitetyt kommentit huomioon ottaen ehdotettu 60 c § virka-avusta antaisi lainsäädännöllisen pohjan Tullille antaa virka-apua maahan saapuvien henkilöiden ohjaamiseksi. Tulli tulee antamaan virka-apua resurssiensa puitteissa, ja siksi on tärkeää, että lakiin asia kirjataan selkeästi. Annettu virka-apu ei saa vaarantaa Tullin perustehtävien hoitamista. Matkustajaliikenteen elpyessä

lakiehdotuksen edellyttämät tehtävät eivät ole vähäisiä, ja siksi on huolehdittava kaikin tavoin siitä, että Tullin ja terveysturvaviranomaisten yhteistyö sujuu kaikissa tilanteissa.

Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen?

-

Ovatko toimenpiteet riittäviä matkailun terveysturvallisuuden takaamiseksi?

-

Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi Suomessa ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?

-

Miltä toimenpide-ehdotukset vaikuttavat Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden näkökulmasta?

-

Onko esityksessä määritelty tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti ne henkilöryhmät, joihin väliaikaisia säännöksiä ei sovellettaisi?

-

Vainikka Sami

Tulli.fi - Tullin valvontaosasto / kansainväliset ja oikeudelliset asiat